

Diyarbakır'da sosyal hayatın ritmi, kentin tarihî dokusu kadar katmanlıdır. Bir yanda mahalle kültürünün yakınlığı, diğer yanda büyükşehir yaşamının daha mesafeli, daha bireysel alanları vardır. Sur sokaklarında karşılaşmalar daha tanıdık bir sıcaklık taşıırken, Kayapınar'da bir kafede ya da Yenişehir'de bir iş görüşmesinde iletişim bambaşka bir ölçü ister. Bu farklı sosyal alanların ortak ihtiyacı ise kişisel sınırların anlaşılması ve saygılı iletişimin alışkanlık hâline gelmesidir.

Kişisel sınır denince çoğu kişinin aklına yalnızca "hayır" diyebilmek gelir. Oysa sınır, sadece reddetme becerisi değildir. Birinin ne kadar yakın oturmasından, hangi saatte mesaj atılacağına, şakanın nerede biteceğinden, özel hayatla ilgili hangi soruların sorulmayacağına kadar geniş bir alanı kapsar. Diyarbakır gibi ilişkilerin çoğu zaman aile, mahalle, iş ve tanıdıklık ağları içinden ilerlediği bir şehirde bu konu daha da hassaslaşır. Çünkü insanlar birbirini yalnızca birey olarak değil, bir ailenin, bir semtin, bir çevrenin parçası olarak da görür. Bu durum güven duygusunu güçlendirebilir, fakat bazen mahremiyetin ihlal edilmesine de zemin hazırlayabilir.

Saygılı iletişim, nazik cümleler kurmaktan ibaret değildir. Karşımızdaki kişinin hızını, isteğini, suskunluğunu, yüz ifadesini ve verdiği kısa cevapları okuyabilmek de iletişimin parçasıdır. Diyarbakır'da günlük hayatın içindeki sıcaklık, misafirperverlik ve doğrudan konuşma kültürü çoğu zaman ilişkilere canlılık katar. Fakat aynı doğrudanlık, ölçü kaçtığında baskı gibi algılanabilir. Bu nedenle iyi niyet tek başına yeterli değildir. İyi niyetin yanında dikkat, ölçü ve geri çekilebilme becerisi gerekir.

Sınır dediğimiz şey nerede başlar?

Kişisel sınırlar görünmezdir, fakat ihlal edildiğinde çok net hissedilir. Birinin omzuna izinsiz dokunmak, ısrarla özel hayatını sormak, cevap alamadığı hâlde peş peşe mesaj göndermek, sosyal medyada konumunu takip etmek ya da "Ben kötü bir şey demedim ki" diyerek rahatsızlığı önemsizleştirmek, sınır ihlalinin gündelik örnekleridir. Bunlar her zaman büyük çatışmalar gibi görünmez. Hatta çoğu zaman küçük anların içinde saklanır.

Bir iş yerinde yeni başlayan bir çalışanın medeni hâlinin ilk gün sorulması buna örnektir. Soruyu soran kişi belki bunu samimiyet göstergesi sayar. Fakat karşı taraf için bu, henüz güven kurulmadan kişisel alana girilmesi anlamına gelebilir. Aynı şekilde bir arkadaş ortamında, "Neden cevap vermedin?" sorusu tek başına sorunlu değildir, ancak bu soru hesap sorar gibi, tekrar tekrar ve suçlayıcı bir tonla geldiğinde iletişimin dengesi bozulur.

Diyarbakır'da aile ve akrabalık bağları güçlü olduğu için sınır koymak bazen yanlış anlaşılır. "Bize mi yabancı oldun?", "Eskiden böyle değildin", "İnsan bir haber verir" gibi cümleler sık duyulur. Bu cümleler bazen gerçek bir

özlemi anlatır, bazen de karşı tarafın alanını daraltır. Aradaki farkı belirleyen şey niyet kadar yöntemdir. Özlem ifade edilebilir, fakat karşıdakini suçlu hissettirmeden. Yakınlık istenebilir, fakat baskı kurmadan.

Sınır koyan kişi kaba olmak zorunda değildir. "Bu konuyu konuşmak istemiyorum", "Şu an uygun değilim", "Bana böyle hitap edilince rahatsız oluyorum", "Mesajlarına geç dönebilirim, bunu kişisel algılama" gibi cümleler açık, kısa ve yeterlidir. Her sınır uzun açıklamalar gerektirmez. Hatta bazı durumlarda fazla açıklama, sınırın pazarlığa açılmasına yol açar. İnsan, kendi mahremiyetini savunurken mahkemede ifade veriyormuş gibi hissetmemelidir.

Diyarbakır'ın sosyal dokusunda yakınlık ve mesafe

Diyarbakır'da iletişimin önemli bir yanı, sözün çoğu zaman duyguyla birlikte taşınmasıdır. İnsanlar memnuniyetini de sitemini de açık gösterir. Bir esnafın müşteriye "Hoş geldin kardeşim" demesi, bir komşunun apartmanda karşılaştığı kişiye hâl hatır sorması, bir aile büyüğünün gençlerin hayatıyla ilgilenmesi alışılmıştır. Bu sıcaklık şehir hayatına özgün bir karakter verir. Ancak sıcaklık ile müdahale arasındaki çizgi her zaman kendiliğinden korunmaz.

Örneğin bir kafede yan masadaki kişilerin konuşmasına dahil olmak bazı ortamlarda doğal karşılanabilir, bazı ortamlarda rahatsız edici olabilir. Bir tanıdığın yolda gördüğü kişiye "Kilo mu aldın?" demesi, söyleyen açısından sıradan bir gözlem gibi görülebilir. Dinleyen açısından ise bedenine yönelik istenmeyen bir yorumdur. Benzer şekilde, bir kadının ya da erkeğin yalnız oturması üzerine yapılan imalı bakışlar, kişinin kamusal alandaki rahatlığını azaltır.

Kent içinde kuşaklar arasında da belirgin farklar vardır. Daha genç kuşaklar mesajlaşma, sosyal medya ve bireysel kararlar konusunda daha net sınırlara ihtiyaç duyuyor. Daha büyük kuşaklar ise bazen bunu mesafe, saygısızlık ya da soğukluk olarak yorumlayabiliyor. Oysa burada çoğu zaman niyet çatışması değil, iletişim dili farkı vardır. Genç biri her aile aramasına anında dönemeyebilir. Bu, sevgisizlik anlamına gelmez. Bir yetişkin çocuğunun her arkadaşını, her planını, her paylaşımını bilmek isteyebilir. Bu da her zaman kötü niyetli değildir. Fakat sevgi adına sürekli denetim kurulduğunda ilişki yıpranır.

Diyarbakır'da mahalle kültürünün hâlâ canlı olduğu yerlerde mahremiyet konusu daha görünürdür. Kimin eve kaçta geldiği, kiminle görüştüğü, hangi kıyafeti giydiği, hangi mekâna gittiği üzerine yapılan yorumlar, bireylerin davranışlarını sınırlayabilir. İnsanlar yalnızca kendi kararlarını değil, çevrenin bakışını da hesaba katar. Bu durum özellikle kadınlar, gençler, boşanmış bireyler, yalnız yaşayanlar ve şehir dışından gelen öğrenciler için daha zorlayıcı olabilir. Saygılı iletişim, tam da bu noktada, başkasının hayatı hakkında konuşma hakkımızı sorgulamayı gerektirir.

Rıza, netlik ve ısrarın sınırı

Saygılı iletişimin merkezinde rıza vardır. Rıza sadece romantik ya da fiziksel yakınlıkta değil, her türlü sosyal etkileşimde önemlidir. Bir fotoğrafı paylaşmadan önce sormak, birinin telefon numarasını başkasına vermeden izin almak, özel bir meseleyi üçüncü kişilere anlatmamak, davete olumsuz yanıt verildiğinde bunu kabul etmek rızaya dayalı iletişimin parçalarıdır.

Israr, kültürel olarak bazen nezaketin parçası gibi görülebilir. Misafire birkaç kez yemek teklif etmek, daveti ikinci kez hatırlatmak ya da bir arkadaşın gelmesini istemek Diyarbakır'da yadırganmaz. Ancak ısrarın saygılı kalabilmesi için karşı tarafın rahatça "hayır" diyebileceği bir alan bırakması gerekir. "Yok, olmaz, geleceksin" cümlesi sıcak bir davet gibi kurulsun bile bazen baskıya dönüşür. Karşı tarafın yüzü düşüyorsa, cevapları kısalıyorsa, konuyu değiştiriyorsa ya da açıkça istemediğini söylüyorsa orada durmak gerekir.

Rıza konusunda en sık yapılan hatalardan biri sessizliği onay sanmaktır. Oysa sessizlik çoğu zaman kararsızlık, çekinme, rahatsızlık veya ortamı germeme isteği olabilir. Özellikle hiyerarşinin olduğu ilişkilerde, işveren ile

çalışan, öğretmen ile öğrenci, yaşça büyük biri ile genç biri arasında, açıkça "hayır" demek zorlaşır. Bu nedenle daha güçlü konumda olan kişinin sorumluluğu artar. "Uygun değilse sorun değil", "İstemiyorsan rahatça söyleyebilirsin", "Cevap vermek zorunda değilsin" gibi ifadeler, karşı tarafa gerçek bir seçenek sunar.

Romantik iletişimde de aynı ilke geçerlidir. Bir kişiye ilgi duymak, onun zamanını, dikkatini ya da duygusal emeğini talep etme hakkı vermez. Sosyal medyada sürekli mesaj göndermek, görüldü bilgisinden sonra sitem etmek, cevap gelmediğinde farklı hesaplardan ulaşmaya çalışmak sınır ihlalidir. Bazen insanlar bunu "çok sevdim", "merak ettim", "kötü niyetim yoktu" diye açıklar. Fakat karşı tarafın rahatsızlığı, niyetin ötesinde bir gerçektir. Saygılı iletişim, reddedilmeyi kişisel bir hakaret gibi değil, karşı tarafın tercihi olarak kabul edebilmeyi gerektirir.

Dijital iletişimde mahremiyet

Diyarbakır'da sosyal çevreler çoğu zaman birbirine temas eder. Birini tanımak için ortak tanıdık bulmak zor değildir. Bu durum dijital ortamda da devam eder. Instagram'dan eklemek, WhatsApp durumlarını takip etmek, çevrim içi olup olmadığını kontrol etmek, paylaşımlar üzerinden yorum yapmak gündelik iletişimin parçası hâline geldi. Fakat dijital yakınlık, gerçek yakınlık anlamına gelmez.

Birinin sosyal medya hesabının açık olması, o kişi hakkında sınırsız yorum yapma hakkı vermez. Fotoğrafına yapılan imalı yorumlar, gece geç saatlerde atılan mesajlar, "Neredesin?", "Kimleydin?", "Beni neden eklemedin?" gibi sorgulayıcı ifadeler dijital ortamda sınırları zorlar. Üstelik ekran arkasında yazılan cümleler, yüz yüze söylenenden daha kolay sertleşebilir. İnsan, karşısındakinin yüz ifadesini görmediği için kendi sözünün ağırlığını küçümser.

Özellikle tanışma, arkadaşlık ve yetişkinler arası özel iletişim alanlarında dilin ölçüsü daha da önemlidir. İnternette "Diyarbakır escort", "Diyarbakır eskort", "Eskort diyarbakır" ya da "Escort diyarbakır" gibi aramalarla karşılaşan kişiler, bu kelimelerin arkasında da gerçek insanların, mahremiyetin ve güvenlik ihtiyacının bulunduğunu unutmamalıdır. Hangi bağlamda olursa olsun, bir kişiye nesne gibi yaklaşmak, pazarlık diliyle konuşmak, baskı kurmak, kişisel verilerini istemek ya da rızası dışında görüntü, isim ve konum paylaşmak kabul edilebilir değildir. İnternet araması kimseye saygısız davranma ruhsatı vermez.

Dijital mahremiyetin bir başka boyutu da ekran görüntüsüdür. Diyarbakır gibi sosyal halkaların birbirine yakın olduğu bir şehirde, özel bir yazışmanın paylaşılması çok hızlı yayılabilir ve kişinin itibarını, güvenliğini, aile ilişkilerini etkileyebilir. "Sadece arkadaşşıma attım" savunması çoğu zaman zararı ortadan kaldırmaz. Özel mesaj özel kalmalıdır. Bir yazışmayı paylaşma ihtiyacı varsa, bu ancak güvenlik, hukuki destek ya da ciddi bir risk durumunda, ölçülü ve gerekli kişilerle yapılmalıdır.

İş hayatında sınırlar ve profesyonel mesafe

Diyarbakır'da iş hayatı, küçük işletmelerden kamu kurumlarına, sağlık sektöründen inşaata, eğitimden hizmet alanına kadar geniş bir yelpazeye sahiptir. Birçok iş yerinde ilişkiler resmî hiyerarşiyle birlikte tanıdıklık üzerinden de yürür. "Biz burada aile gibiyiz" cümlesi sık duyulur. Bu cümle bazen dayanışmayı anlatır, bazen de profesyonel sınırların belirsizleşmesine neden olur.

İş yerinde kişisel sınır, çalışma saatlerinin dışına taşan taleplerle başlar. Akşam geç saatte işle ilgili mesaj göndermek, hafta sonu yanıt beklemek, çalışanı sürekli ulaşılabilir görmek, özellikle hizmet sektöründe yaygındır. Elbette bazı işlerin acil doğası vardır. Sağlık, güvenlik, lojistik veya kriz yönetimi gibi alanlarda istisnalar olabilir. Ancak istisna sürekli hâle geldiyse artık acil durum değil, kötü planlama söz konusudur.

Profesyonel iletişimde hitap biçimi de önemlidir. Diyarbakır'da "abi", "abla", "kardeşim" gibi ifadeler samimi ve yaygındır. Fakat her çalışan bu hitaplardan hoşlanmayabilir. Özellikle ast üst ilişkisinde fazla samimiyet, geri

bildirim vermeyi ve itiraz etmeyi zorlaştırabilir. Bir çalışanın yöneticisine "Bu görev tanımımın dışında, önceliklendirme yapmamız gerekiyor" diyebilmesi için ortamın güvenli olması gerekir. Saygılı iş yeri kültürü, yalnızca hakaretin olmadığı yer değildir. İnsanların çekinmeden soru sorabildiği, itiraz edebildiği ve özel hayatını koruyabildiği yerdir.

Müşteriyle iletişimde de sınırlar sık test edilir. Bir garsona telefon numarası bırakmak, bir satış danışmanının dış görünüşü hakkında yorum yapmak, taksi şoförüne özel hayatıyla ilgili uzun sorular sormak ya da bir kamu görevlisine işlem hızlansın diye kişisel yakınlık kurmaya çalışmak rahatsız edici olabilir. Hizmet almak, karşımızdaki kişinin duygusal alanına girebileceğimiz anlamına gelmez. Aynı şekilde hizmet veren kişinin de müşteriye gereksiz yakınlık göstermesi, özel sorular sorması veya iletişimi iş bağlamının dışına taşıması uygun değildir.

Aile içinde saygılı iletişim mümkün mü?

Aile, sınırların en çok zorlandığı alanlardan biridir. Çünkü sevgi, sorumluluk, alışkanlık ve beklenti birbirine karışır. Diyarbakır'da aile bağları çoğu kişi için güçlü bir destek kaynağıdır. Hastalıkta, düğünde, taşınmada, iş ararken ya da ekonomik <https://sites.google.com/view/diyarbakiresortwebsiteseleri/ana-sayfa> sıkıntıda aile ve akraba dayanışması büyük önem taşır. Fakat destek ile müdahale arasındaki fark korunmadığında, aile ilişkileri yorucu bir denetim ağına dönüşebilir.

Genç yetişkinlerin meslek, evlilik, şehir değiştirme veya arkadaşlık kararları aile içinde yoğun tartışma yaratabilir. Büyükler çoğu zaman kendi deneyimlerinden yola çıkarak uyarıda bulunur. Bu uyarılar değerli olabilir, çünkü yaşanmışlık taşır. Ancak karar hakkının kimde olduğu unutulduğunda iletişim gerilir. "Ben senin iyiliğin için söylüyorum" cümlesi, karşı tarafın kararını geçersiz kılmak için kullanıldığında iyi niyetini kaybeder.

Evliliklerde de sınır meselesi yalnızca eşler arasında değildir. Ailelerin ilişkiye ne kadar dahil olduğu belirleyicidir. Yeni evli bir çiftin ev düzeninden çocuk kararına, bayram programından harcamalarına kadar her konuda dışarıdan yönlendirilmesi, çiftin kendi dilini kurmasını zorlaştırır. Aile büyüklerinin tamamen dışlanması gerekmez. Fakat tavsiye ile talimat arasındaki çizgi korunmalıdır. "İsterseniz şöyle düşünebilirsiniz" başka bir şeydir, "Böyle yapacaksınız" başka bir şey.

Aile içi iletişimde en işlevli yöntemlerden biri, suçlama yerine etkiyi anlatmaktır. "Sen hep karışıyorsun" cümlesi savunma doğurur. "Bu konu sık açıldığında kendimi baskı altında hissediyorum" cümlesi ise konuşmaya alan bırakır. Her zaman işe yarar mı? Hayır. Bazı ailelerde sınır koymak ilk etapta kırgınlık, öfke veya sessizlik getirebilir. Fakat uzun vadede açık sınırlar, belirsiz öfkelere göre daha sağlıklıdır. İnsanların birbirini sevmesi, her şeyi karışmasını gerektirmez.

Kamusal alanda bakış, söz ve beden dili

Kişisel sınırlar yalnızca konuşarak ihlal edilmez. Bakış, bedeninin konumu, takip etme hissi, yüksek sesle yorum yapma gibi davranışlar da sınırla ilgilidir. Diyarbakır'da kalabalık caddelerde, toplu taşımada, parklarda ve alışveriş alanlarında insanlar birbirine yakın mesafede bulunur. Fiziksel yakınlığın kaçınılmaz olduğu yerlerde nezaket daha da önem kazanır.

Toplu taşımada birinin üstüne fazla eğilmemek, çantayı başkasının alanını kapatmayacak şekilde tutmak, telefonla yüksek sesle özel konuşmalar yapmamak, yan koltuktaki kişinin ekranına bakmamak küçük ama etkili davranışlardır. Bunlar basit görünebilir, fakat kamusal hayatın kalitesini belirler. Bir şehirde insanlar yalnız yürürken, otururken, beklerken kendini rahat hissediyorsa o şehirde saygı kültürü güçleniyor demektir.

Sokakta yapılan sözlü yorumlar özellikle kadınlar için ciddi bir rahatsızlık kaynağıdır. "İltifat ettim" diye savunulan sözler, karşı taraf istemiyorsa iltifat değildir. İltifat, ancak alıcısı tarafından rahat karşılandığında naziktir.

Tanımadığınız birinin bedeni, kıyafeti, yürüyüşü veya görünüşü hakkında yorum yapmak iletişim değil, müdahaledir. Erkekler de benzer şekilde alay, küçümseme veya tehdit içeren kamusal sözlerden etkilenebilir. Saygı, cinsiyet fark etmeksizin herkes için geçerlidir, fakat herkesin maruz kaldığı riskler aynı değildir. Bunu görmek, iletişimde daha adil bir bakış sağlar.

“Hayır” cevabını duymayı öğrenmek

Saygılı iletişimin en olgun göstergelerinden biri, hayır cevabını sakin karşılayabilmektir. Bir davete, teklife, yakınlaşma isteğine, görüşme talebine ya da soruya verilen hayır, çoğu zaman kişisel bir reddediliş gibi algılanır. Oysa hayır, karşı tarafın mevcut sınırını bildirir. Bu sınır değişebilir ya da değişmeyebilir. Değişmesi için baskı kurmak, rızayı geçersizleştirir.

Hayır cevabından sonra yapılan pazarlık bazen iletişimi yorar. “Neden?”, “Ama bir kere”, “Beni kırıyorsun”, “Başkasına olsa yapardın” gibi cümleler, karşı tarafı açıklama vermeye zorlar. Elbette yakın ilişkilerde nedenini merak etmek doğaldır. Ancak merak ile sorgu arasında fark vardır. “Anladım, istersen sebebini konuşabiliriz” demek alan açar. “Bana açıklamak zorundasın” demek alanı kapatır.

Birçok kişi hayır demeyi geç öğrenir. Çocukluktan itibaren büyükleri kırmamak, misafire ayıp etmemek, akrabaya ters cevap vermemek, öğretmene itiraz etmemek öğretilir. Bu değerlerin içinde saygı vardır, fakat bazen bireyin kendini koruma becerisi geri planda kalır. Yetişkinlikte sağlıklı hayır diyebilmek için insanın önce kendi rahatsızlığını ciddiye alması gerekir. Mideye oturan sıkışma, cevap vermeyi erteleme isteği, konuşmadan sonra gelen yorgunluk, sınırın zorlandığını gösteren işaretler olabilir.

Hayır demek her zaman ilişkiyi bitirmez. Aksine, iyi ilişkiler hayır cevabından sonra da güvenli kalır. Bir arkadaşınız buluşmaya gelmek istemediğinde ona trip atmıyorsanız, bir çalışanınız ek mesaiye uygun olmadığını söylediğinde onu cezalandırmıyorsanız, çocuğunuz bazı konuları sizinle konuşmak istemediğinde onu zorlamıyorsanız, ilişkinin güven zeminini güçlendiriyorsunuz demektir.

Zor konuşmaları büyütmeden yapmak

Sınırlar çoğu zaman ihlal edildikten sonra konuşulur. Bu nedenle konuşmanın tonu kritik hâle gelir. Bir kişi zaten rahatsız olmuşken, konuyu açması cesaret ister. Karşı tarafın ilk tepkisi savunma olursa sorun daha da büyür. “Ben öyle demek istemedim” cümlesi bazen gerçek bir açıklamadır, bazen de karşı tarafın deneyimini siler. Daha iyi bir başlangıç, “Böyle hissettirdiğimi fark etmedim, anlatır mısınız?” olabilir.

Zor konuşmalarda zamanlama önemlidir. Kalabalık içinde, öfkenin en yüksek olduğu anda ya da taraflardan biri aceleyle bir yere giderken yapılan konuşmalar genellikle verimli olmaz. Diyarbakır’da aile ve arkadaş çevresi geniş olduğu için meseleler bazen üçüncü kişilerin yanında açılır. Bu, karşı tarafı utandırabilir ve savunmaya itebilir. Mümkünse sınır konuşmaları daha sakin, özel ve kısa tutulmalıdır.

Uzun açıklamalar her zaman daha iyi değildir. “Dün toplantıda sözüm kesildiğinde fikrimi tamamlayamadım. Bundan sonra sözümü bitirmeme izin verilmesini istiyorum” cümlesi nettir. “Sen zaten her zaman böylesin, kimseyi dinlemiyorsun” cümlesi ise kişiliğe saldırı gibi duyulur. Davranışı tarif etmek, etkisini söylemek ve beklentiyi belirtmek çoğu durumda yeterlidir.

Bazen karşı taraf sınırı anlamaz ya da anlamak istemez. Bu durumda aynı konuşmayı defalarca yapmak yerine davranışsal önlem gerekir. Mesajlara daha geç yanıt vermek, belirli saatlerde telefonu sessize almak, özel konuları paylaşmamak, görüşme sıklığını azaltmak, gerekiyorsa kurumsal veya hukuki destek almak seçenekler arasındadır. Saygılı iletişim, sınırsız sabır anlamına gelmez. Bir kişinin sürekli ihlal eden davranışlarına karşı mesafe koymak da saygının parçasıdır, kişinin kendisine duyduğu saygının.

Yanlış anlaşılmalarda ve iyi niyetin sınırı

Diyarbakır'da iletişim çoğu zaman yüz yüze ve duygu yüklü olduğu için yanlış anlaşılmalarda kaçınılmazdır. Birinin kısa cevap vermesi kibir sanılabilir, oysa yorgundur. Birinin davete gelmemesi soğukluk gibi algılanabilir, oysa ekonomik durumu uygun değildir. Birinin özel soruya yanıt vermemesi güvensizlik gibi görülebilir, oysa mahremiyet ihtiyacı vardır. İyi iletişim, ilk yorumu kesin gerçek saymamayı gerektirir.

İyi niyet, sorumluluğu ortadan kaldırmaz. "Ben şaka yaptım" denildiğinde, şakanın karşı tarafta nasıl bir etki bıraktığı önemlidir. Özellikle kimlik, beden, aile, ekonomik durum, evlilik, çocuk sahibi olma, siyasi görüş veya inanç gibi hassas alanlarda yapılan şakalar kolayca incitici olabilir. Diyarbakır gibi farklı kültürel, politik ve sosyal hafızaların iç içe geçtiği bir şehirde sözün ağırlığı bazen tahmin edilenden fazladır.

İletişimde onarım becerisi, hata yapmaktan daha gerçekçidir. Herkes yanlış bir cümle kurabilir, sınırı fark etmeden aşabilir, gereksiz ısrarcı davranabilir. Önemli olan uyarı geldiğinde küçümsememektir. "Haklısın, bunu sormamam gerekirdi" ya da "Rahatsız ettiysem özür dilerim, dikkat edeceğim" gibi sade bir yanıt çoğu zaman yeterlidir. Özrünün ardından aynı davranış sürüyorsa özür anlamını kaybeder. Onarım, sözle başlar ama davranışla kanıtlanır.

Şehir kültürünü güçlendiren küçük alışkanlıklar

Saygılı iletişim büyük kampanyalarla değil, tekrarlanan küçük davranışlarla yerleşir. Bir apartmanda komşunun kapısını çalmadan önce uygun saati düşünmek, esnafa yoğun saatinde sabırlı davranmak, trafikte öfkeyi kişisel hakarete çevirmemek, okulda çocukların yanında yetişkinleri aşağılamamak, sağlık kurumlarında çalışanlara bağırılmamak, kamusal hayatta birbirinin alanını gözetmek şehir kültürünü doğrudan etkiler.

Diyarbakır'ın güçlü taraflarından biri, insanların birbirine kayıtsız kalmamasıdır. Zor durumda kalan birine yardım eli uzatmak, yabancıya yol tarif etmek, cenazede ve hastalıkta destek olmak bu kültürün değerli parçalarıdır. Fakat kayıtsız kalmamak ile kontrol etmek arasında fark vardır. Yardım teklif edilir, dayatılmaz. Merak edilir, sorgulanmaz. Tavsiye verilir, karar yerine geçmez.

Çocuklara sınır öğretmek de bu kültürün geleceği açısından önemlidir. Bir çocuğa "İstemiyorsan sarılmak zorunda değilsin" demek, saygısızlık öğretmez. Tam tersine, kendi bedeni ve duyguları üzerinde söz hakkı olduğunu öğretir. Aynı çocuk başkasının oyuncağını izinsiz almamayı, arkadaşına istemediği bir lakapla seslenmemeyi, hayır cevabını kabul etmeyi daha kolay öğrenir. Sınır bilinci, ailede başlayan ve okulda, sokakta, işte pekişen bir beceridir.

Yetişkinler için de öğrenme bitmez. Bir kişi yıllarca belirli bir iletişim biçimiyle yaşamış olabilir. Sert konuşmayı dürüstlük, ısrarı sevgi, merakı ilgi, kıskançlığı sahiplenme sanmış olabilir. Bunları değiştirmek kolay değildir, çünkü alışkanlıklar yalnızca dilde değil, duygusal reflekslerde yaşar. Yine de değişim mümkündür. İnsan, karşısındakinin geri bildirimini tehdit olarak değil, ilişkiyi düzeltme fırsatı olarak gördüğünde iletişim yumuşar.

Güvenli, açık ve ölçülü bir dil

Diyarbakır'da kişisel sınırlar ve saygılı iletişim üzerine konuşmak, şehrin sıcaklığını azaltmayı amaçlamaz. Tam tersine, sıcaklığı daha güvenli ve sürdürülebilir kılar. İnsanlar kendini baskı altında hissetmeden yakınlık kurabildiğinde, ilişkiler daha sahici olur. Mahremiyet korunduğunda güven artar. Hayır cevabı saygıyla karşılandığında evet cevabının değeri de yükselir.

Saygılı iletişim için kusursuz cümlelere gerek yoktur. Gerekli olan, karşımızdaki kişinin ayrı bir iradesi, farklı bir konfor alanı ve değişebilen ihtiyaçları olduğunu kabul etmektir. Bazen bir adım yaklaşmak, bazen bir adım geri

çekilmek gerekir. Bazen konuşmak, bazen susup dinlemek daha doğru olur. Bazen iyi niyetimizi anlatmak yerine, yarattığımız etkiyi anlamamız gerekir.

Diyarbakır'ın sosyal hayatı, güçlü bağlar ve yoğun karşılaşmalar üzerine kurulu. Bu yoğunluk içinde sınırlar daha görünür, ihlaller daha hızlı hissedilir, onarım daha değerli hâle gelir. Evde, işte, sokakta, dijital ortamda ve özel ilişkilerde aynı ilke geçerlidir: İnsanlara yakın olmak istiyorsak, önce onların alanını tanımayı öğrenmemiz gerekir. Saygı, mesafe koymakla sevgiyi azaltmaz. Aksine, sevginin ve iletişimin taşıyabileceği güvenli zemini kurar.